

Mottagare
Regionstyrelsen

Bidragsöversyn kultur

Förslag till beslut

- Informationen tas emot. Önskemålet om ramförstärkning från kultur- och fritidsavdelningen kommer att hanteras och prioriteras av regionstyrelseförvaltningens ledningsgrupp, tillsammans med alla andra önskemål inom regionstyrelseförvaltningen, vid framtagandet av regionstyrelseförvaltningens förslag till mål och budget för perioden 2027–2029.

Sammanfattning

Bidragsöversynen för kulturområdet 2022–2023 inleddes med en kartläggning av befintliga stöd och resursfördelning, med jämförelser i Sverige. Resultaten presenterades i form av en rapport: *"Stödgivning inom kulturområdet, daterad 2022-11-18"* (bifogas).

Det nya stödsystemet beslutades våren 2023 och skulle införas direkt, men försenades på grund av ett överklagande. Åskandet om mer medel till såväl nya som gamla stödformer har tidigare inte mötts. Det innebär att flera av stödformerna inte har kunnat införas och att Region Gotland i praktiken inte har gjort någon förflyttning i frågan.

Enligt kultur- och fritidsavdelningen (KFA) är det totala behovet en ramförstärkning om 5,85 mnkr till stödgivningen på kulturområdet för att kunna möta behoven av stabilitet och utveckling. Med tanke på kulturområdets övriga behov önskar KFA en ramförstärkning om 2,7 mnkr 2027 för stödgivning på kulturområdet.

Stödsystemet för kultur som beslutades 2023 har inte kunnat införas på grund av att medel inte har tillförts. Viktigast är medel till produktionsstöd och stipendier, som är stöd för fria professionella kulturskapare och utgör den viktigaste förflyttningen för att stötta innovation och utveckling på Gotland. Utöver detta behövs även ramförstärkning till verksamhetsstöden, eftersom kostnadsnivåerna i samhället har höjts och många stabila och viktiga föreningar inte kan ges stöd inom befintlig ram.

Beräkningarna är gjorda mot de faktorer som rapporten lyfter: Ö-läget, kulturens betydelse för besöksnäringen, företagstätheten inom kulturella och kreativa branscher, lågt socialt deltagande och hög psykisk ohälsa som alla talar

för ett stort behov av ökad tillgång till kultur. Stödgivningen till kulturområdet ses kunna möta många av dessa behov och även andra samhällsutvecklingsfrågor, såsom exempelvis demokratiutveckling och beredskap.

En ramförstärkning för den kommunala stödgivningen bedöms av KFA vara den viktigaste satsningen för Region Gotlands kulturarbete. Ramförstärkningen skulle genom det nya stödsystemet ha möjligheten att nå ut i kapilläerna och säkra kulturens infrastruktur, samtidigt som utveckling stimuleras. Satsningen bedöms som nödvändig för att kunna införa de nya stöd som bidragsöversynen sett behov av. KFA bedömer ramförstärkningen om 2,7 mnkr som prioriterad för att kunna nå målen i Kulturplanen, Vårt Gotland 2040 med flera måldokument.

Ärendebeskrivning

Under åren 2022–2023 genomfördes en stor bidragsöversyn på kulturområdet enligt det politiska uppdraget: att utifrån nuvarande styrdokument revidera gällande bidragsbestämmelser samt skapa tydliga strukturer för arbetsprocesser och kvalitetssäkring.

Bidragsöversynen inleddes med en kartläggning av befintliga stöd och resursfördelning, med jämförelser i Sverige. Resultaten presenterades i form av en rapport: *"Stödgivning inom kulturområdet"*, daterad 2022-11-18 (bifogas).

De viktigaste slutsatserna i översynen är följande:

- Gotland ligger i nationella jämförelser mycket lågt i resursfördelning till kommunal stödgivning. Gotland hamnade i kartläggningen näst sist av alla kommuner med 998 kr/invånare.
- Ansökningstrycket är stort för samtliga stöd. År 2021 söktes 17 mnkr och budget var 7,7 mnkr och det ser likadant ut samtliga år sedan dess.
- Fria professionella kulturskapare är den grupp som har störst behov av stöd. Behovet av ett förbättrat stöd till kulturföretagarna har uppmärksammats bland annat i *"Från kris till kraft – återstart för kulturen"* (SOU 2021:77) och i rapporten *"Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher"* (SOU 2022:44).
- Det saknas utvecklingsmedel.

I bidragsöversynen presenterades jämförelser med jämnstora, eller av annan anledning intressanta, kommuners kulturfinansiering. Där konstaterades att Gotland i nationella jämförelser har en hög regional finansiering på kulturområdet, medan den kommunala stödgivningen är mycket lågt finansierad – näst sämst i Sverige. För att nå en medelnivå i Sverige skulle ett tillskott om 29 mnkr till kommunal kultur behövas.

Jämförelse kommunala kulturmedel (uppgifter från offentlig statistik 2019):

Kommun	Antal invånare	Kr/invånare
Emmaboda	9 445	2301
Luleå	78 105	1666
Skellefteå	72 589	1324
Växjö	94 129	1303
Falun	59 406	1223
Kalmar	69 467	1219
Nyköping	56 591	1196
Varberg	61 601	1183
Mölndal	69 364	1157
Östersund	63 779	1139
Gotland	59 686	988
Karlskrona	66 622	911

Det nya stödsystemet beslutades våren 2023 och skulle införas direkt, men försenades på grund av ett överklagande. Åskandet om mer medel till de nya stödformerna möttes inte under budgetberedningen 2023, prioriterades bort 2024 och togs inte upp till beredning 2025 på grund av det ekonomiska läget. Det innebär att flera av stödformerna inte har kunnat införas och att Region Gotland i praktiken inte har gjort någon förflyttning i frågan.

Behov

Det totala behovet bedöms av kultur- och fritidsavdelningen (KFA) till 5,85 mnkr till kulturstöden för att kunna möta behoven av stabilitet och utveckling. Med tanke på de många och stora utvecklingsfrågor på kulturområdet som kräver ytterligare medel har en prioritering gjorts. KFA föreslår införande i tre omgångar, där det i den första omgången prioriteras medel till produktionsstöd, arrangemangsstöd, verksamhetsstöd, stipendier och Region Gotlands kulturpris.

Ramförstärkning 2027: 2,7 mnkr

700 tkr	till produktionsstöd	nytt stöd
550 tkr	till arrangemangsstöd	
1 200 tkr	till verksamhetsstöd	
200 tkr	till stipendier yrkesverksamma	nytt stöd
25 tkr	till Resestipendium Frankrike	
25 tkr	till Region Gotlands kulturpris	

Produktionsstöd: För skapandeprocesser inom alla kulturområden. I dagsläget finns endast 50 tkr för litteratur och 200 tkr för film. Med ramförstärkning om 700 tkr kan alla konst- och kulturområden inkluderas. Detta är det mest efterfrågade stödet från området.

Arrangemangsstöd: Gotland är en kulturö och utbudet av kulturarrangemang är stort året runt. Region Gotlands budget för att stötta dessa arrangemang har aldrig räknats upp och har därmed inte följt med kostnadsutvecklingen. För att kunna stötta nya aktörer över hela Gotland behövs en ramförstärkning om 550 tkr.

Verksamhetsstöd: Verksamhetsstöden ska skapa stabilitet och kulturell infrastruktur och är ett av de mest översökta stöden. Många nya aktörer måste prioriteras bort. Under 2023 tillfördes 500 tkr till utvecklingsprojekt som under två år fördelades som tillfälliga verksamhetsstöd. Det var ett välkommet tillskott och flera nya verksamheter kunde ges medel. Sedan stödsystemet lanserades 2025 fördelas dessa medel som det projektstöd som det var tänkt, varpå flera verksamheter blev utan stöd. Ramförstärkning om 1,2 mnkr krävs för att kunna möta behoven.

Stipendier yrkesverksamma: En ny stipendieform som tillkom för att stötta konstnärlig utveckling. Fyra stipendier à 50 tkr ska årligen ge fyra konstnärer möjlighet att ägna sig åt testverksamhet, utbildning eller annan utvecklande verksamhet. Ramförstärkning om 200 tkr krävs.

Resestipendium Frankrike och Region Gotlands kulturpris: Kompletteras med 25 tkr vardera så att vistelsestipendiet i Frankrike också innebär att resekostnader ersätts, vilket öppnar för fler sökande. Tillskottet till kulturpriset ska ge möjlighet att köpa ett pris i form av ett verk från en lokal konstnär samt ersättning för kulturpristagarens deltagande i något av Region Gotlands kulturarrangemang.

I tabellen nedan ses nuvarande budget, ramförstärkningar och målbudget.

Tabell 1: Behov av ramförstärkning, infört i tre steg.

STÖD	Nuvarande budget, tkr	Ramförst 1, tkr	Ramförst 2, tkr	Ramförst 3, tkr	Summa, tkr
Projektstöd	500		500	1 000	2 000
Produktionsstöd	250	700	500	300	1 750
Arrangemangsstöd	450	550			1 000
Verksamhetsstöd	5 860	1 200			7 060
Årligt stöd LL	525		475		1 000
Investeringsstöd LL	625		375		1 000
Stipendier unga kulturskapare	40	0			40
Stipendier för yrkesverksamma	0	200			200
Residensstipendium Frankrike	16	25			41
Residensstipendium Westfalen-Lippe	37	0			37
Kulturpris	25	25			50
SUMMA stödbudget	8 328	2 700	1 850	1 300	14 178
Kvalitetssäker hantering			700		700
SUMMA äskanden		2 700	2 550	1 300	14 878

En mer utförlig genomgång av behoven finns att läsa i bifogad rapport och i tidigare tjänsteskrivelse i ärende RS 2023/610: Resurssättning stödgivning kultur.

Sedan rapporten skrevs har situationen försämrats. Flera kulturaktörer har lagt ned sina verksamheter och nödroppen från föreningar och stiftelser har fått hanteras löpande. Antalet fria professionella kulturskapare på Gotland rapporteras minska på grund av avflyttning, när försörjningen inte går att säkra. Det har också påverkat tonläget i debatten och dialogen negativt.

KFA:s önskemål är därför i ett första steg om ramförstärkning om 2,7 mnkr 2027 för stödgivning på kulturområdet.

Målkoppling

Äskandet går mot samtliga mål i Kulturplan 2025–2028, Vårt Gotland 2040 – framför allt gällande social hållbarhet och platsutveckling, genomförande-programmet Kraftsamling för hälsa och ett hållbart Gotland, Handlingsplan för kulturella och kreativa branscher och regionfullmäktiges koncernövergripande mål.

- Kulturplan 2025–2028:

Mål 1: Strukturellt svaga områden stärks.

Mål 2: Fler verksamhetsanpassade lokaler är tillgängliga.

Mål 3: Stärkta förutsättningar för konstnärligt skapande, hög kvalitet och professionell utveckling

Mål 4: Fler barn, unga och unga vuxna på Gotland deltar i och skapar kultur.

Mål 5: Nya grupper nås av och engageras i kulturlivet.

Mål 6: Medskapande arbetssätt är etablerade.

Mål 7: Kulturens roll för demokratiutveckling stärks.

Mål 8: Ett strategiskt arbete inom gestaltad livsmiljö etableras.

Mål 9: Företag inom kulturella och kreativa branscher har goda möjligheter att utvecklas.

Mål 10: Kulturen bidrar till miljömässigt hållbar samhällsutveckling.

- Vårt Gotland 2040:

Övergripande mål:

Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla samt Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft.

Effektmål:

1 En god, jämlik och jämställd hälsa.

2 En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor.

10 God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet.

- Genomförandeprogrammet kraftsamling för hälsa och ett hållbart Gotland.

- Handlingsplan för kulturella och kreativa branscher 2025–2028.

- Regionfullmäktiges prioriteringar: Ett hållbart växande Gotland.

Hälsofrämjande arbete och utveckla tidiga förebyggande insatser.

- Regionfullmäktiges koncernövergripande mål:

- Öka andelen barn och unga (0-18 år) som upplever kultur årligen och med totalt 10 % under perioden 2024-2027.

- Andelen barn och unga, personer med funktionsnedsättning och personer 65 år eller äldre som rör sig minst 1 timme/dag ska öka årligen och med totalt 10 % under perioden 2024-2027.

Bedömning

Stödsystemet för kultur som beslutades 2023 har inte kunnat införas på grund av att medel inte har tillförts. Bedömningen är att viktigast är medel till

produktionsstöd och stipendier, som är stöd för fria professionella kulturskapare och utgör den viktigaste förflyttningen för att stötta innovation och utveckling på Gotland. Utöver detta behövs också ramförstärkning till verksamhetsstöden, eftersom kostnadsnivåerna i samhället har höjts och många stabila och viktiga föreningar inte kan ges stöd inom befintlig ram.

Bedömningen är att behovet av ramförstärkning för stödsystemet är mycket stort. Beräkningarna är gjorda mot de faktorer som rapporten lyfter: Ö-läget, kulturens betydelse för besöksnäringen, företagstätheten inom kulturella och kreativa branscher, lågt socialt deltagande och hög psykisk ohälsa som alla talar för ett stort behov av ökad tillgång till kultur. Stödgivningen till kulturområdet ses kunna möta många av dessa behov och även andra samhällsutvecklingsfrågor, såsom exempelvis demokratiutveckling och beredskap.

En ramförstärkning för den kommunala stödgivningen bedöms vara den absolut viktigaste satsningen för Region Gotlands kulturarbete. I den regionala utvecklingsstrategin, Vårt Gotland 2040, lyfts kulturens betydelse i flera av de nio prioriteringarna. Ramförstärkningen har genom det nya stödsystemet möjligheten att nå ut i kapillärerna och säkra kulturens infrastruktur, samtidigt som utveckling stimuleras. Samtidigt är satsningen nödvändig för att kunna införa de nya stöd som bidragsöversynen sett behov av. Framför allt har införandet av stöd till fria professionella kulturskaparna saknats under lång tid och kan med nya resurser prioriteras.

KFA ser ramförstärkningen som prioriterad för fortsatt främjande av kulturområdet.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Ej aktuellt.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att föreslagen ramförstärkning om 2,7 mnkr i förhållande till det totala behovet om 5,85 mnkr visar på god ekonomisk hushållning, vilket går i linje med Region Gotlands policy för ekonomistyrning.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att förslaget möjliggör mer kultur för barn.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej aktuellt.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att ökade resurser ger möjlighet att stötta fler kulturaktörer på hela Gotland, särskilt eftersom många fria professionella kulturskapare är etablerade på landsbygderna.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att kulturlivets möjlighet att bidra till klimat- och miljöarbetet stärks genom ramförstärkningen.

Beslutsunderlag

Rapporten Stödgivning inom kulturområdet, daterad 2022-11-08
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-02-17

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Maria Wennström
tf Avdelningschef kultur och fritid